

IKTATVA
 Szám: 1092
 Áll. szám: 9
 Mell.: 1/2

28

① Terület egybefüggő rész. ref.
 vagy jellel a ter. sz. el. t.
 ② K. R. R. bevitel?
 ③ Belső területi megnevezés.
 64

Javaslat

Nagybuda-pest területére.

Pártunk által kiküldött bizottság Nagy-
 buda-pest területére vonatkozóan javasolja:

a duna balpartján Ujpest, Rákospalota, Pestujhely, Rákos-
 szentmihály, Sashalom, Mátyásföld, Cinkota, Rákoscsaba, Rákoskeresztur,
 Rákoshegy, Rákosliget, Kispest, Pestszenterzsébet, Pestszentlőrinc, Pest-
 szentimre, Vecsésnek Pestszentlőrinc-
 cel egybeépült Ganz telep nevű ré-
 sze, Soroksár, Csepel,

4 a Duna jobbpartján Pesthidegkut, Békásmegy-
 ernek Csillag-
 hegy nevű része, Albertfalva, Budafok, Budatétény, Nagytétény,

hogy az ország gazdasági, politikai és kulturális köz-
 pontjába nagyobb súllyal és számszerűleg is érvényesüljön a munkásos-
 ztály befolyása, / az ipari-forgalmi népesség 45-75 % között, 20 % ér-
 telmiségi./

hogy az eddig elhanyagolt és a burzsoá várospolitik-
 á által tudatosan szana-szét telepített községeket bekapcsoljuk a terv-
 szerű városfejlesztés programjába, korszerű közlekedés, közműfejlesz-
 tés és helyes telepítés politikával.

A lélekszám emelkedése az említett községekben és vá-
 rosokban mindig kiugró és eltér azoktól a községektől, amelyek Nagy-
 buda-
 pesten kívül maradtak és azoknál jelentősen magasabb. Rákosliget,
 Rákoskeresztur és Soroksár kivételével a lélekszám emelkedés az utolsó
 két évtizedben egyenként 10 % felett van.

A népsűrűségi érték valamennyi település teljes terü-
 lére vonatkoztatva, meghaladja a 120 személyt / km²-t /. Budapest terü-
 lete 19.444 hektár, a javasolt terület 59.379 hektár. Budapest lakos-
 sága 1,100.000, Nagy-
 buda-
 pest 1,800.000. Az 1941-es statisztikai adatok
 szerint 15 %-kal javul a lakosság összetétele.

A forgalom statisztika adatai azt mutatják, hogy tele-
 pülések lakossága túlnyomó részben a fővárosban jár dolgozni, illető-
 leg Nagy-
 buda-
 pest többi településének munkahelye ezekben a települések-
 ben van. Ennek bizonyítéka az inga vándorforgalom grafikonja, amely
 szerint a Budapestre beszállított utasok száma a községeket elérve hir-
 telen nagymértékű emelkedést mutat, kifejezve azt, hogy ezek a telepü-
 lések szorosabb együtt élésben vannak, illetve hirtelen csökkenést mu-
 tat, azt jelezve, hogy az ideáramló utasok kiszállnak, miután munka-
 helyüket itt már elérték. / Pl. a MÁV vonalon Budapest felé haladó vo-
 nalakon Maglódon 1 nap latt 800 utas, Ecser állomáson 300 utas szállott

fel, Rákoshegy állomáson a felszálló utasok száma 1600-ra emelkedik, vagy Pécelen 600, Rákoscsabán 1300, Rákosligeten 2.400 a felszálló utasok száma./

Nemcsak abból kellett kiindulni, hogy milyen területek állanak egymással szorosabb kapcsolatban, hanem azt is figyelembe kellett venni, hogy a kijelölt területek aváros növekvő létszámának elegendő területét adjanak, úgy lakó, mint ipari és zöldterületek vonatkozásában. Ezért feltétlenül szükséges, hogy a beépített területen kívül még megfelelő, későbbi terjeszkedést lehetővé tevő üres területek maradjanak a főváros határán belül.

A javasolt határon kívül falusias települések, tulnyomó részt földműveléssel foglalkozó lakosság van.

Nagybuda-pest területének meghatározása sürgös, mert az 1950-es költségvetés és az 5 éves terv összeállítása szempontjából nélkülözhetetlen.

- - - - -

Meg kell említeni még néhány eddig tisztázatlan kérdést, amelyek eldöntésétől függetlenül Nagybu- dapest területe kialakítható.

Ilyenek főleg közigazgatási és szervezeti kérdések, amelyek összefüggésben állnak a közigazgatási reformmal.

A javasolt Nagybu- dapest határával átfogott terület Bu- dapest és Pestmegye törvényhatóságának joghatósága alá tartozik. Nyilvánvaló a jövőben egy jog- és törvényhatóság alá kell tartoznia.

Jelenleg nagyobb hatáskörrel rendelkező megyei városok, kisebb hatáskörrel községek és kerületi előljáróságok vannak Nagybu- dapest szervezetében.

A kerületi előljárónak nincs, a megyei városoknak, községeknek van képviselő testülete. Legyen-e a képviselő testület elnöke a helyi adminisztráció vezetője ?, szervezzük-e a budapesti kerületek adminisztrációja fölé képviselő testületet ?

Felmerül a községi választás kérdése, ami abból a szempontból is indokolt, mivel a testületek jelenlegi összetétele az 1947-es választási eredményeket tükrözi.

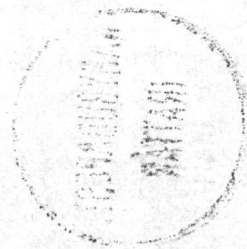
Véleményünk szerint a főváros polgármesterének átmenetileg alispáni jogkört kell majd adni.

Végezetül megemlítem, hogy a tulzottan centralizált fővárosi igazgatás szervezeti leépítése, a kerületi előljáróságok hatáskörének növelése folyamatban van. A IX.kerületi kísérlet igen jól bevált. Ez önmagában megkönnyíti a nagybu- dapesti közjogi kérdések megol-

dását.

Bemutatásra kerül: térkép a javasolt terület határival,
grafikon a lakosság összetételére vonatkozólag,
grafikon a forgalom szemléletére,

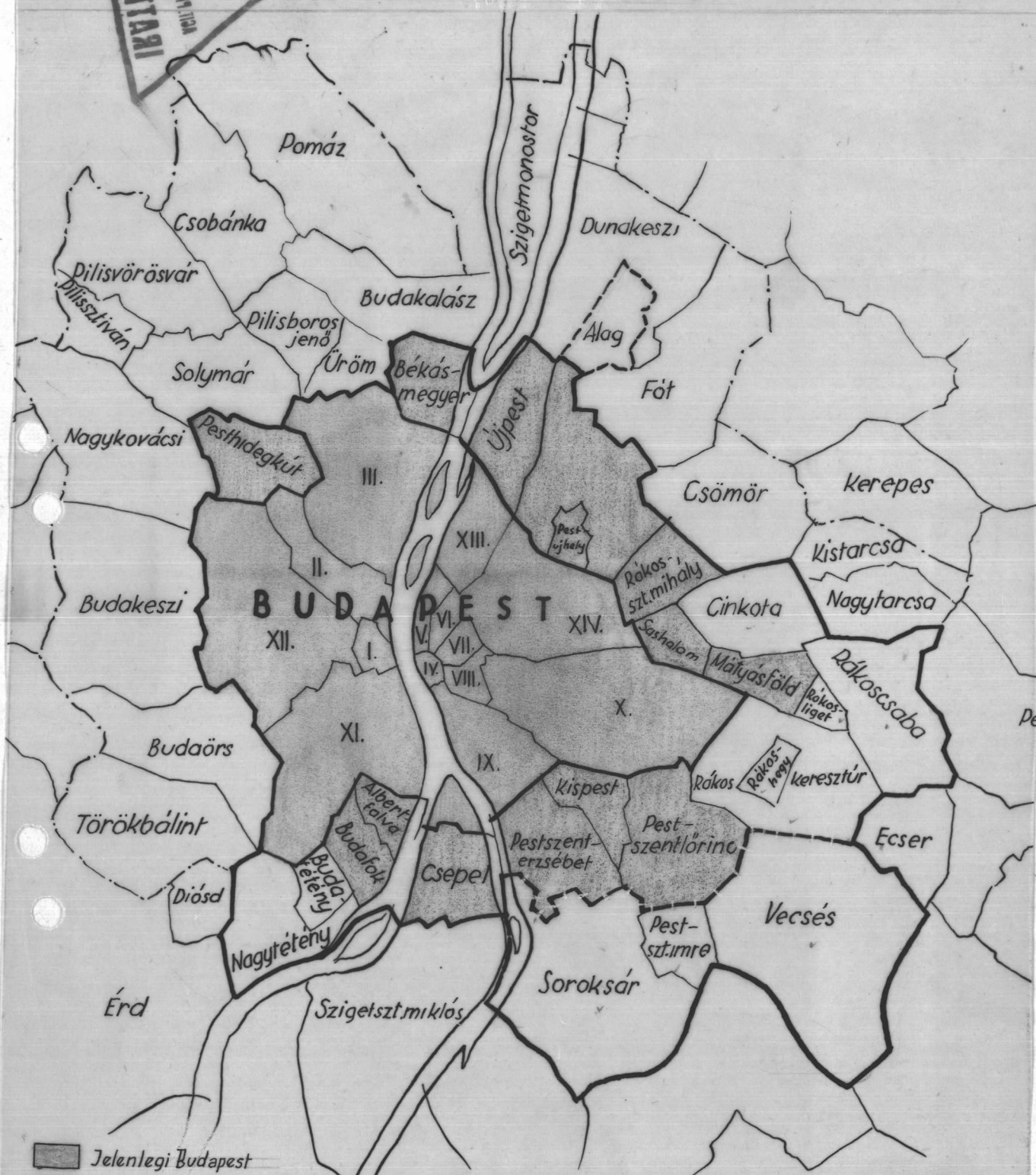
ORSZÁGOS LEVÉLTÁR



1945. évi



BUDAPEST ÉS KÖRNYÉKE



- Jelenlegi Budapest
- Tervezett Nagy-Budapest
- Környező községek

- Közellátási Nagy-Budapest
- Korábbi „Statistikai” Nagy-Budapest

A jelenlegi budapesti iskolák és azok tanulóinak száma az 1946/47 iskolában.

Megnevezés	Általános iskola	Közép iskola	Iskola	Dolgovi iskola	Gyógy- és pedagógiai iskolák	Ostia	%
Iskolák száma { absz. %	1) 218 533	2) 100 245	59 144	23 56	9 22	402	1000
Tanulók száma { absz. %	2) 61.980 568	26.262 241	15.579 143	4.788 44	422 04	109.031	1000
Egy iskolára jut tanuló	284	263	264	208	47	267	
Tanulók száma azon helységekre vonatkozóan, ahol iskolák léteznek.							
Budapest	60.428	20.762	10.908	3.907	308	96.313	883
Budaörs	47	168	155	24	1	395	04
Budapest	249	594	381	176	28	1.428	13
Pestszentkereszt	106	443	398	102	10	1.059	10
Pestszentlőrinc	132	267	295	77	9	780	07
Pécsi palota	67	314	244	73	7	705	06
Újpest	68	358	271	47	7	751	07
Albertfalva	41	85	35	10	1	172	02
Békásmegyér	70	102	34	12	-	218	02
Csepel	32	194	104	29	4	363	03
Albányföld	11	54	40	8	2	115	01
Pesthidegkút	30	94	68	16	1	209	02
Pestúj hely	29	138	80	13	2	262	03
Pécsi szentmihály	78	173	132	40	7	430	04
László	58	112	126	31	6	333	03
Leendő Nagy-Budapest együtt	61.446	23.858	13.271	4.565	393	103.533	950
Budapesti térség	4	19	24	2	1	50	01
Lékhely	9	34	79	6	-	128	01
Nagybányai	20	91	70	4	-	185	02
Pestszentlőrinc	7	46	78	11	1	143	01
Pécsi palota	19	186	140	15	2	362	03
Pécsi hegy	23	99	51	11	-	184	02
Pécsi kerület	8	55	70	3	-	136	01
Pécsi kerület	10	80	32	9	-	131	01
Soroksár	23	110	100	23	1	257	02
Vác	6	82	72	20	7	187	02
Közelítési Nagy-Budapest együtt	61.575	24.660	13.987	4.669	405	105.296	966
Más helységekre	405	1.602	1.592	119	17	3.735	34
Összesen	61.980	26.262	15.579	4.788	422	109.031	1000

1) A polgári iskolákkal együtt. - 2) Ált. iskolák, polgári iskolák és a gimnáziumok III. és IV. osztályainak tanulói. - 3) Gimnáziumok, ipari, kereskedelmi és mezőgazdasági középiskolák, liceumok, orvosi és tanítóképzők. - 4) A gimnáziumok III. és IV. osztályos tanulói nélkül. - 5) Ipari, kereskedelmi és mezőgazdasági iskolák, kereskedő- és iparstanonciskolák. - 6) Dolgozó polg. iskolák, gimnáziumok, keresk. és ipari középiskolák, orvosi- és tanítóképzők.

A jelenlegi Budapest iskoláinak több mint fele az általános iskolákból, egy negyedrész pedig a középiskolákból adódik. A tanulók száma is ezekhez igazodik. Noha csak a legtöbb tanuló jár az általános iskolákba hanem egyrészműveltségűek a középiskolákba is. A fentebb 284 tanuló jut egy ált. iskolára míg középiskolára csak 263-as az. A többi iskolánál még kisebb az arány. A gyógy-pedagógiai iskola növendékei átlagosan kevesen vannak.

3. kérdőpont.

A fenti pestkörnyéki lakóhelyekről hány ember jár be Budapestre dolgozni?

A vasuton, helyérdekű vasuton, villamson, kerékpáron és gyalog Budapestre érkezők számát az 1947. évi március 27-i forgalomszámlálás eredményei szerint a mellékelte tábla tünteti fel. A táblában nem szerepelnek az autóbusszon érkezők adatai, melyek nem állanak rendelkezésünkre. Meg kell jegyezni, hogy a Budapestre különböző közlekedési eszközökön és gyalog érkezők száma nem fedi az ide munkábajárókét, tekintettel arra, hogy nagyrésztük nem munkábajárás, hanem ügyes bajos dolgainak intézése végett, vagy pedig mint tanuló érkezik a fővárosba. A reggel 5 óra és 9 óra között Budapestre érkezők száma megfelelőbb tájékoztatást adhatna, de a forgalomnak időbeli megoszlásáról csupán a Bszkrt rendelkezik adatokkal. Az adatok mérlegelésénél azt sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a környező városok és községek közlekedési forgalmi megállóhelyein gyakorta és nagyobb számban más városból, illetve községből való utasok is szállnak fel aszerint, hogy milyen módon előnyösebb nekik a fővárosba bejutni.

Helyesebb képet lehet kapni a szomszédos városokból és községekből Budapestre járó dolgozók számáról az 1930. évi népszámlálás adataiból. A népszámlálás alkalmából kérdés tárgyát képezte az adatgyűjtő számlálólapon, hogy az adatszolgáltatónak hol van a munkahelye. A környékre vonatkozólag feldolgozott adatok dr. Mozolovszky Sándor "Nagy-Budapest népességének foglalkozási megoszlása 1930-ban és az ingaszerű vándormozgalom" című munkájában kerültek közzétételre. Az 1930. évi lélekszámadatokat a Budapestre munkábajárók számának feltüntetésével egy másik mellékelte táblázatban mutatjuk be. Tekintettel arra, hogy a szomszédos városok és községek lélekszáma 1930 óta lényegesen megváltozott a táblázat feltünteti az 1947. évközepe lélekszámát is az 1930 óta történt népgyarapodás vagy esőkkenés mértékének százalékszámával kiegészítve. A lélekszám változásából következtetni lehet a Budapestre munkábajárók számának változására is.

A két adatforrás egybevetéséből megállapítható, hogy a szűkebb értelemben vett és a kérdőpont fogalmi körébe vonatkozó Nagy-Budapest területéről mintegy 50.000 dolgozó jár be a fővárosba, a tágabb értelemben vett u.n. közel-látási Nagy-Budapest területéről pedig mintegy 60.000 dolgozó. A bejáró dolgozók közel 2/3 része ipari foglalkozásu.

4220

4)

Az alkalmazottak kereseti adóját az 1922. évi XXIII. t.c. engedte át teljes egészében a városoknak. Az adóalanyok a munkavállalók voltak, akik keresetük után progresszív kulcs szerint adóztak. A Postkörnyékéről Budapestre bejáró dolgozók kereseti adójukat a fővárosban adták le. A főváros a községeknek a befolyt kereseti adó egyrészét átutalta. Minden olyan üzem, vállalat, amely egy és ugyanazon községből 50-nél több dolgozót foglalkoztatott, ezeknek kereseti adóját a főváros teljes egészében az illetékes községnek átutalta.

Ennek mértékére szolgáljanak az alábbi adatok. Budapesten 1938-ban az alkalmazottak kereseti adója címén 9,888.903.05 P.-t irtak elő. Az összes előírásból a székesfőváros javára 9,681.951.41 P. előírás történt, a vidéki hatóságok javára szolgáló előírás összege 173. 685.30 P.-t tett ki. Utólagos megadóztatás címen 12.460.72 P. előírás történt és a számlahelyesbitések 20.805.62 P-t értek el.

A jelenlegi adórendszerben a korábbi alkalmazottak kereseti adójának az illetmény adó felel meg.

A beszédett illetményadó 80%-a az államkincstárt, 20 %-a pedig a községet / várost / illeti meg, amelyeknél a munkáltató a rendelkezések értelmében az adót befizetni tartozik. Az adóalanyok tehát a munkáltatók, akik telephelyükön adják le az alkalmazottaik keresete után járó illetmény adót. Az illetményadóból vidéki hatóságok részére átutalás nem történik.

Budapesten az 1947 évben illetményadóból 176.8 millió forint folyt be, ebből az osztóási kulcs arányában az állam részére 141.4 millió forint szolgált, a székesfővárosnak pedig 35.4 millió forint állt rendelkezésére. A befolyt illetménytöbblet adó kerekén 30 millió forint volt, amely teljes egészében az államkincstárt illette.

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

Részletes indokolás a javaslat egyes községeiről.

Általánosságban azok a helyiségek kerültek szervezés alá, amelynek jellege városias, vagyalkalmas fejlesztésre foglalkozási megosztása tulnyomó részt ipari jellegű, munkahely, közlekedési hálózat szoros egymáraulatalságot mutat.

Ujpest, Rákospalota, Pestujhely teljesen összenőtt a fővárossal, ugyszintén Rákosszentmihály, Sashalom, Mátyásföld települései. Rákospalota igen nagy beépítetlen területét a jövőben az északirepülőtér számára kell helyetbiztosítani.

Rákosszentmihály, Sashalom, Mátyásföld a fővárossal teljesen összeépülve.

A külső Rákosi községek: Rákoskeresztur, Rákoshegy, Rákosleget, Rákoscsaba, valamint Cinkota részletes tanulmányok eredményeképp javaslatta ide, Cinkotának Árpádföld nevű része Mátyásfölddel teljesen összeépült, úgy hogy hovatartozósága nem vitás. A rákosok népességének foglalkozásszerű megosztása, közlekedésileg Budapesttel való szoros kapcsolata / lásd a fent idézett forgalmi statisztikát / lélekszámuk fejlődése, területük beépítettsége és a beépítettség jellege Nagybudapest részeivé teszik már most is ezeket a községeket, amelyek lakossága a legszorosabb együttműködésben van a fővárossal, Cinkota esetében hasonló a helyzet. Az a tény, hogy a BHÉV fontos végállomása van itt, biztosította ennek a községnek a város ventrummal való jó összeköttetést és vont a maga után, hogy Cinkota aránylag korán a Nagybudapesti agglomerációnak szerves részévé vált.

Kispest, Pestzsneltlőrinc teljesen egybeépültek Budapesttel, hovatartozandóságuk nem vitás, Pestszentimre területileg ugyan különáll, de népessége szinte teljes egészében a környező nagybudapesti gyárakban dolgozó ipari munkásság, úgy hogy az egységből el nem választható. Vecsés egy része, hogy Pestszentlőrincel egybeépült és így inkább Pestszentlőrinc részei, mint a távoalbbi falué, tehát indokolt az u.n. vecsési Ganz telepnek Pestszentlőrinchez és ezzel Nagybudapesthez való csatolása, míg Vecsés többi része a határon kívül marad.

Pestszenterzsébet, Soroksár teljes egészükben Nagybudapesthez tartozó és azzal egy életet élő területek, ugyan ez mondható el Csepelről, Dunaharaszti bár lakosságának igen nagy része a csepeli gyárban foglalkoztatott ipari munkásság, földrajzilag annyira kü-

lönválnak, hogy még nem volna indokolt Nagybudapesthez csatolása.

Békásmegyer Nagybudapest új határa nem azonos a község jelenlegi határával. Oka ennek a település kettős jellege, amely területileg is világosan kifejezésre jut. A Budapesttel határos rész /Csillaghegy/ sűrűbb beépítésű, magasabb munkás és kulturréteggel, a külső rész megtartotta falujellegét és erősen mezőgazdasági népességgű.

Pesthidegkut Budapesttel egybeépült, bár részben igen laza beépítésű területeit Nagybudapesthez kellett csatolni.

Budakeszi földrajzilag teljesen önálló jellegű települése és a község mezőgazdasági jellege révén kihagytuk Nagybudapestből.

A buda déli községek: Albertfalva, Budafok, Budatétény és Nagytétény forgalmi és népességi helyzete, valamint a főváros észak-déli fejlődési iránya kétségtelenül indokoltá tették ezeknek a településeknek Nagybudapesthez való csatolását.

Budapest, 1949. május 16.-án.

Philip
/Philip Rudolf/

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR

30.10.1949

